

Białka

Wieś Białka

Dane historyczne: Białka – wieś Białka, położona 3 km na północny wschód od Radzyna, pojawiła się po raz pierwszy w dokumentach także w 1415 r. kiedy Władysław Jagiełło nadał Mikołajowi Cebulce z Czechowa pustkowiec nad rzeką Białką koło wsi królewskiej Białka. W 1418 r. stał już w Białce dwór.

Wieś odnotowana w źródłach od XVI w., wchodząca w skład dóbr należących do braci Kazanowskich, przybyłych na Podlasie z ziemi radomskiej na przełomie XV/XVI w., także dzierżawców miasta Kozirynek. Tzw. "Kopiec" położony opodal obecnego pałacu, przy lokalnej drodze wybiegającej z szosy radzyńskiej, jest najprawdopodobniej reliktem fortalicium Kazanowskich – dotąd nie przebadane archeologicznie, co niniejszym postulujemy.

W XVII w. nastąpiło przyłączenie Białki do dóbr radzyńskich. Z poł. XVIII w. zachował się opis folwarku w Białce, dający świadectwo szerokiej działalności gospodarczej, zapewne na użytek dworu radzyńskiego. W miejscu obecnego powstał dwór, otoczony barokowym parkiem kwaterowym ze stawem, pochodzący z czasów Anny z Zamoyskich Sapieżyny (pom. 1799-1831 r.). Pełnił on wobec siedziby radzyńskiej rolę letniej rezydencji, zwłaszcza, że tamta zajęta została w znacznej mierze przez zaborców na cele administracyjne.

W 1831 r. dobra radzyńskie przeszły w posiadanie Józefa Szlubowskiego. Sędziego pokoju powiatu radzyńskiego. W myśl podziału rodzinnego Białka, Białeczka oraz Kostunin (Główne) w 1843 r. dostały się w ręce Stanisława Korwin Szlubowskiego, który w Białce urządził centrum autonomicznego już teraz folwarku. Po 1843 r. wzniesiono tu pałac w otoczeniu nieco przekomponowanego parku. Na Pn.-wsch. Od niego nadal funkcjonowało zaplecze gospodarcze, obejmujące m.in. oborę, stajnię, 2 stodoły, 4 czworaki i zachowaną stelmacharnię (obecnie budynek mieszkalny). W 1880 r. spadkobiercą Stanisława został syn – Henryk Szlubowski, który rozbudował pałac, dostawiając od wschodu taras, a od wschodu przybudówkę kuchenną. Kolejny podział dóbr nastąpił po bezpotomnej śmierci Henryka w 1927 r., jednak szybko skupiła całość w swoich rękach Bronisława z ks. Woronieckich Doria-Dernałowicza, prowadzące racjonalną gospodarkę i utrzymująca na wysokim poziomie dwór z parkiem. Zespół dworski otoczony był parkanem, z wyłączeniem "Kopca", gdzie urządzano popularne w okolicy majówki. W 1932 r. część majątku została rozparcelowana.

Około 1940 r. na gruntach folwarcznych urządzono lotnisko polowe, a w pałacu kwaterowali niemieccy lotnicy. W 1944 r. na skutek bombardowania uszkodzony został pałac i część budowli gospodarczych. Po wkroczeniu wojsk radzieckich na terenie zespołu ulokowano stację naprawy sprzętu zmotoryzowanego, której obsługa zamieszkiwała w pałacu. W tym okresie (1944-46) zarówno pałac, jak i park z sadami zostały w znacznym stopniu zdewastowane. Do 1949 r. funkcjonował w pałacu sierociniec prowadzony przez Siostry Miłosierdzia. Od 1949 r. obiekt przejęły władze oświatowe, przekształcając tę placówkę opiekuńczą w Dom Dziecka, funkcjonujący do ok 2005r..